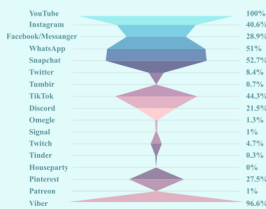
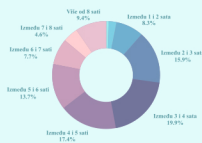
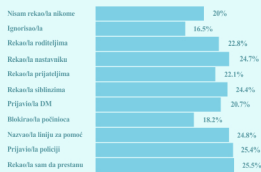
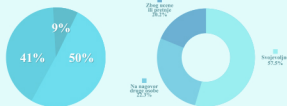
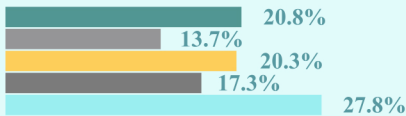

DeSHAME SRBIJA

ISTRAŽIVANJE O RIZIČNIM ONLAJN PONAŠANJIMA, UZNEMIRAVANJU I IZLOŽENOSTI ŠTETNIM SADRŽAJIMA NA INTERNETU

DeSHAME SRBIJA

ISTRAŽIVANJE O RIZIČNIM ONLAJN PONAŠANJIMA, UZNEMIRAVANJU
I IZLOŽENOSTI ŠTETNIM SADRŽAJIMA NA INTERNETU

Izloženost seksualnim sadržajima na internetu predstavlja potencijalni izvor raznih opasnosti za mlade, a međunarodni i domaći trendovi ukazuju na sve veću zastupljenost seksualnog uznemiravanja maloletnih osoba u onlajn okruženju. Imajući u vidu činjenicu da je aktuelna pandemija intenzivirala upotrebu informacionih tehnologija od strane mladih, količina vremena koje mlade osobe provode na internetu značajno se povećala, a samim tim i rizik od različitih vidova zloupotrebe interneta. Shodno tome, ostvarivanje uvida u potencijalno rizična ponašanja mladih na internetu predstavlja pitanje od izuzetne važnosti, kako za pojedinca i porodicu, tako i za širu društvenu zajednicu.

CENTAR ZA NESTALU
I ZLOSTAVLJANU
DECU NOVI SAD

FILOZOFSKI
FAKULTET
NOVI SAD

CILJ ISTRAŽIVANJA

Produbiti saznanja o rizičnim ponašanjima srednjoškolaca.

UZORAK ISTRAŽIVANJA

Srednjoškolci I i III razreda gimnazija i srednjih stručnih škola

2950 ispitanika

Iz 40 srednjih
škola

Iz 16 školskih
uprava

DeSHAME istraživanje

Veliko međunarodno komparativno istraživanje koje je sprovedeno u Velikoj Britaniji, Danskoj i Mađarskoj, a potom i u Hrvatskoj i Srbiji.

Projekat **DeSHAME** ima za cilj da osnaži zajednicu, školu, policiju i druge relevantne aktere da zajedno rade na unapređivanju (multisektorskih) mera prevencije. Pored toga, projekat teži i povećanju svesti mladih kada su u pitanju onlajn seksualno uznemiravanje, mreže podrške, kao i digitalna prava mladih.

Četiri ključne oblasti DeSHAME projekta jesu:

- 1.** Poboljšanje razumevanja onlajn seksualnog uznemiravanja i zlostavljanja među mladima i identifikovanje efikasnih multisektorskih strategija
- 2.** Podsticanje mladih da prijave seksualno uznemiravanje i zlostavljanje u onlajn okruženju
- 3.** Izrada publikacija koje će omogućiti profesionalcima da efikasno sarađuju u domenu sprečavanja digitalnog uznemiravanja i zlostavljanja
- 4.** Promovisanje prekogranične saradnje i uzajamno učenje.

“Seksualno uznemiravanje u onlajn okruženju može da se dogodi svakom, bez obzira na to kog je pola, roda, seksualne orijentacije, starosti i slično”.

Istraživački tim DeSHAME Srbija

doc.dr Jovana Škorić
koordinator istraživanja

Igor Jurić
predsednik Centra

MA Ružica Radović

doc.dr Bojana Bodroža

prof.dr Jasmina Pečić

dr Milica Lazić

doc. dr Ivana Jakovljević

Stručnjaci iz Centra za nestalu i zlostavljane decu iz Novog Sada i tim istraživača sa Odseka za psihologiju i studijskog programa Socijalni rad Filozofskog fakulteta u Novom Sadu, uz operativnu podršku Centra za nestalu i zlostavljane decu iz Hrvatske, sprovedi su **prvo sistematsko istraživanje na teritoriji Republike Srbije** o rizičnim ponašanjima, seksualnom uznemiravanju i izloženosti mladih seksualnim sadržajima na internetu, koje predstavlja prošireni deo velikog međunarodnog projekta „DeSHAME“.

Definisanje onlajn seksualnog uznemiravanja

“Svako dete mora da bude zaštićeno od seksualnog nasilja, eksploatacije i uznemiravanja u onlajn okruženju.”

U ovom istraživanju seksualno uznemiravanje u onlajn okruženju definisano je kao **neželjeno seksualno ponašanje** na bilo kojoj digitalnoj plaformi i prepoznato je kao oblik seksualnog nasilja. U tom smislu ono obuhvata širok spektar ponašanja koje koristi digitalni sadržaj (slike, video, postovi, poruke, stranice i sl.) na različitim platformama (javno ili privatno). To može da dovede do toga da se osoba oseća ugroženo, eksploatisano, prinuđeno, poniženo, uznemireno, seksualizovano ili diskriminisano.

Ključna terminologija u istraživanju

- **Onlajn** - bilo koji veb-sajt, aplikacija ili digitalna platforma koja uključuje društvene medije, igre i/ili direktne poruke (npr. Fejsbuk, Instagram, Tik-Tok i sl.)
- **Seksualno** - svako ponašanje koje se tiče seksualne aktivnosti osobe, delova tela ili seksualne orijentacije
- **Seksualno nasilje** - neželjeno seksualno verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje koje zlostavlja, primorava, preti, iskorištava ili uznemirava
- **Štetno seksualno ponašanje** - seksualno ponašanje koje iskazuju deca i mlađi od 18 godina koje je razvojno neprikladno ili štetno prema sebi ili drugoj deci i mladima
- **Žrtva** - osoba koja doživljava seksualno uznemiravanje ili zlostavljanje u onlajn okruženju.

“Internet sam po sebi nije ni dobar ni loš, ali predstavlja pogodan prostor za seksualno uznemiravanje”

“OSOBA NE MOŽE DA BUDE KRIVA ZA NASILJE KOJE JOJ SE DEŠAVA, ONO SE NE MOŽE ZASLUŽITI!”

Metodologija istraživanja

Faza pripreme

- Dvostruko slepi prevod upitnika
- Standardizacija upitnika na srpski jezik
- Pilotiranje upitnika na srednjoškolicima
- Saglasnost Etičke komisije Odseka za psihologiju, Filozofskog fakulteta u Novom Sadu
- Pristanak deteta, mogućnost neučestvovanja i odustajanja od istraživanja (**Po Kodeksu etike psihologa Srbije, član 1, stav 1.6.2.“ ispitanik star 15 godina može samostalno dati pristanak za učešće u psihološkom istraživanju)**
- Informisanje roditelja i škola.

Cilj istraživanja

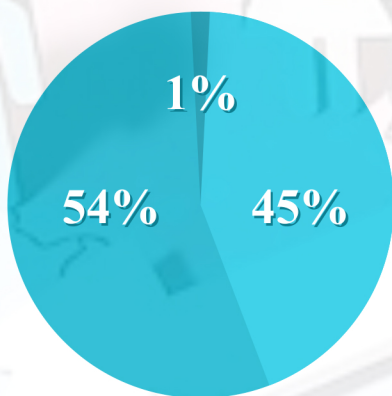
Razvoj razumevanja i uvid u rasprostranjenosti, iskustva i uticaje onlajn seksualnog zlostavljanja i uznemiravanja na mlade koji pohađaju I ili III razred srednjih stručnih škola ili gimnazija na teritoriji Republike Srbije.

Uzorak

U istraživanju je učestvovalo **16 školskih uprava, 40 srednjih škola i 2950 učenika.**

Metodologija istraživanja

Sociodemografski podaci ispitanika

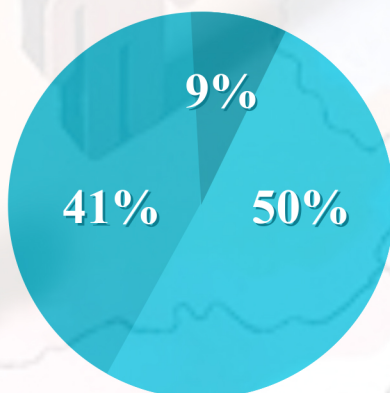

Pol

- Muški
- Ženski
- Ne želim da se izjasnim

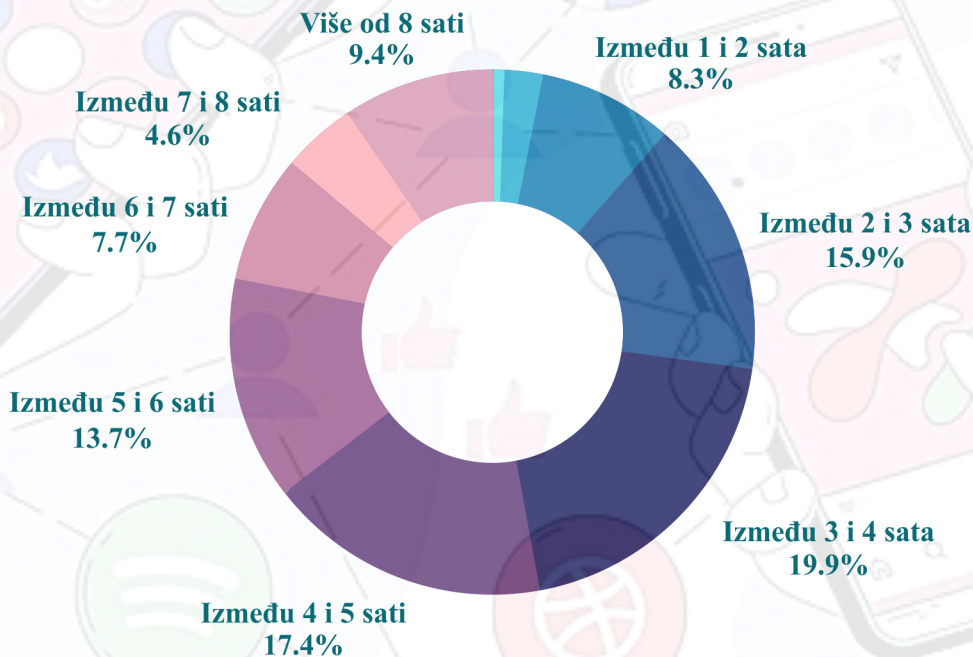
Srednja škola koju pohađaš?

- Trogodišnja stručna srednja škola
- Četvorogodišnja stručna srednja škola

Rezultati istraživanja

Najveći broj srednjoškolaca provodi na internetu između 3 i 4 sata dnevno

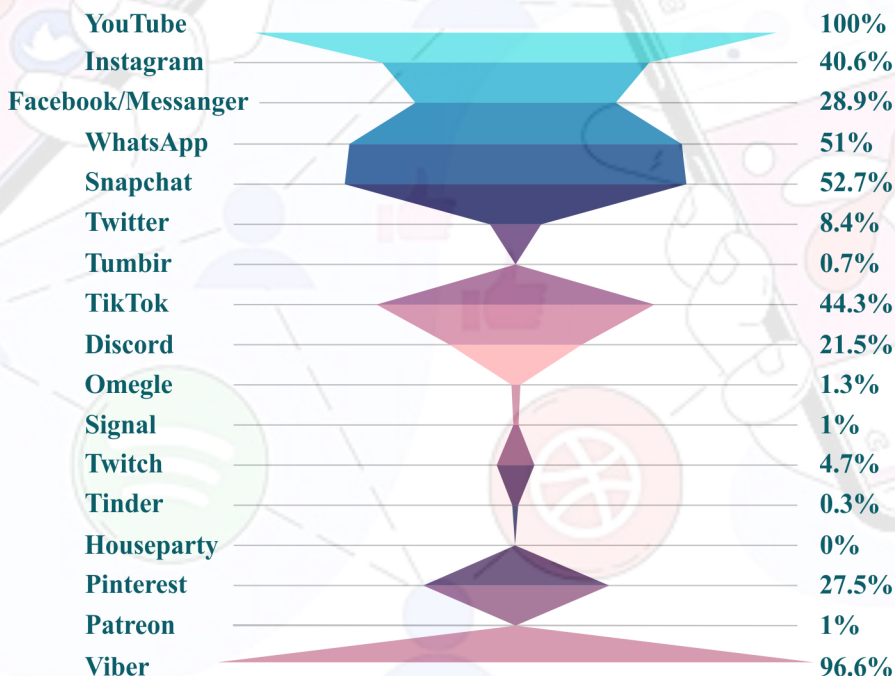
Rezultati istraživanja

Ispitanici ženskog pola u većoj meri koriste *Instagram* i *TikTok*

Svi ispitanici barem jednom dnevno koriste *YouTube*

Veliki broj srednjoškolaca svakodnevno koristi platformu za dopisivanje *Viber*

Dnevno korišćenje onlajn platformi

Rezultati istraživanja

Koliko aktivnih profila koristite na onlajn platformama?

Tri ili više profila
■ 8.9%

Jedan profil
■ 47.6%

Dva profila
■ 43.5%

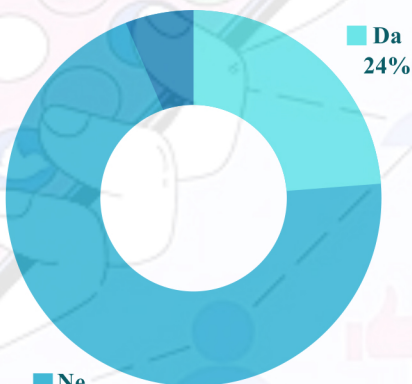
Zašto srednjoškolci u Srbiji u velikoj meri aktivno koriste dva, tri ili više profila?

Rezultati istraživanja

Da li si ikad primio/la seksualni sadržaj putem interneta od osobe koju **POZNAJEŠ**?

Ne želim da odgovorim

■ 4.9%

■ Ne
71.1%

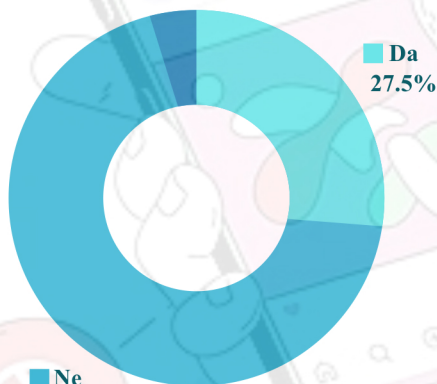
■ Da
24%

Čak 27.5% srednjoškolaca je primilo seksualni sadržaj od osobe koju ne poznaje.

Rezultati istraživanja pokazuju da srednjoškolci u Srbiji seksualne sadržaje putem interneta primaju od osoba koje poznaju, ali i od onih koje ne poznaju!

Ne želim da odgovorim

■ 3.6%

■ Ne
68.9%

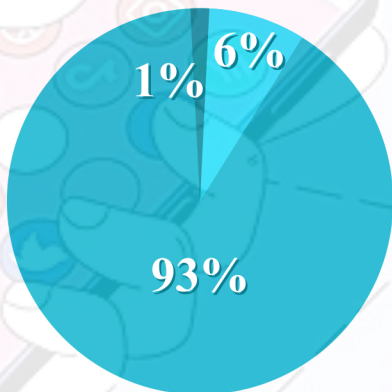
■ Da
27.5%

Da li si ikad primio/la seksualni sadržaj putem interneta od osobe koju **NE POZNAJEŠ**?

Rezultati istraživanja

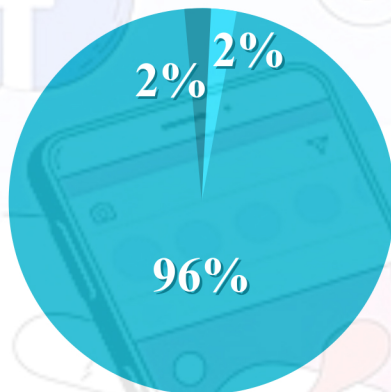
Da li si ikad poslao/la seksualni sadržaj osobi koju **POZNAJEŠ**?

■ Da ■ Ne ■ Ne želim da odgovorim

Da li si ikad poslao/la seksualni sadržaj osobi koju **NE POZNAJEŠ**?

■ Da ■ Ne ■ Ne želim da odgovorim

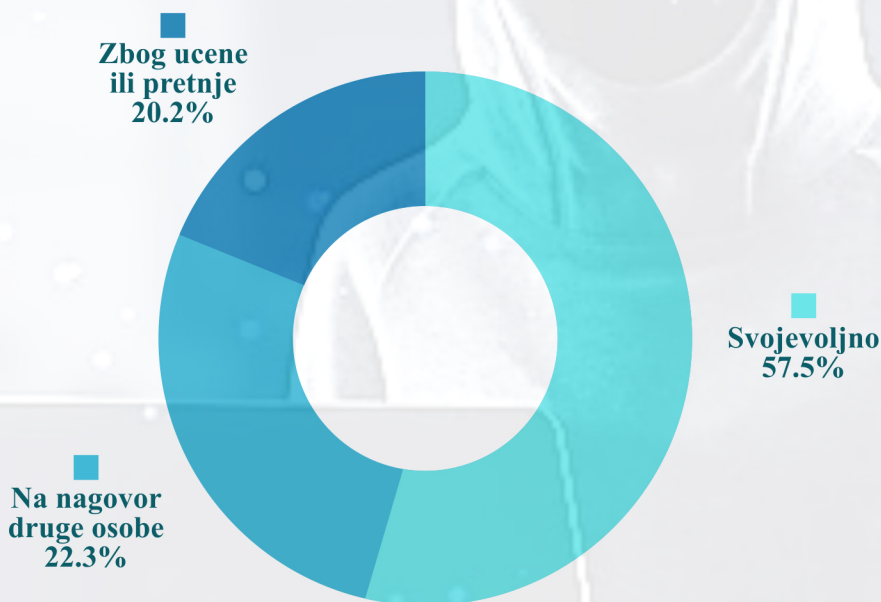
Neki od ispitanika/ica su imali samo 12 godina kada su prvi put poslali svoje seksualne sadržaje!

Ispitanici i muškog i ženskog pola u jednakoj meri šalju svoje seksualne sadržaje osobama koje poznaju.

Ispitanici muškog pola u većoj meri šalju vlastite seksualne sadržaje osobama koje ne poznaju.

Rezultati istraživanja

Zašto mladi šalju SEKSUALNE SADRŽAJE?

Seksualne iznude i prinude (sextortion) su kazneno delo. Čak 20.2% srednjoškolaca je to učinilo zbog ucene i pretnje, a čak 22.3% na nagovor druge osobe.

Rezultati istraživanja

Koliko su mladi u Srbiji izloženi seksualnim sadržajima, šta najčešće vide, a šta najčešće doživljavaju?

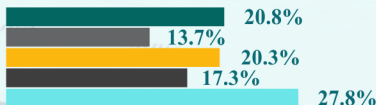
Merena su 22 ponašanja na koja su mladi odgovarali jesu li ih videli u proteklih godinu dana.

22.3% mladih u Srbiji izjavljuju da nikad nisu videli takva ponašanja na internetu.

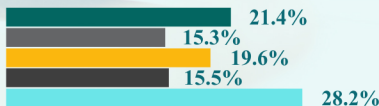
Šta najčešće i najređe vide

■ Nikad ■ Povremeno ■ Često ■ Većinu vremena ■ Stalno

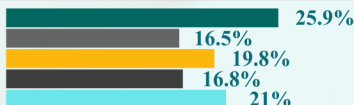
Koriste pogrdne seksualne izraze kako bi na zloban način opisali neku devojkju na internetu

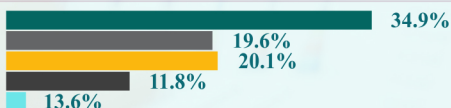
Zbijaju seksualne šale

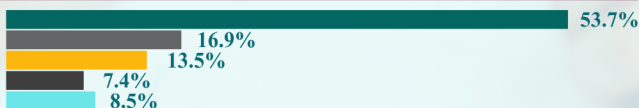
Lajkuju šalu ili komentar seksualnog sadržaja, koji je objavljen o nekom drugom

Dele informacije o nečijem seksualnom ponašanju

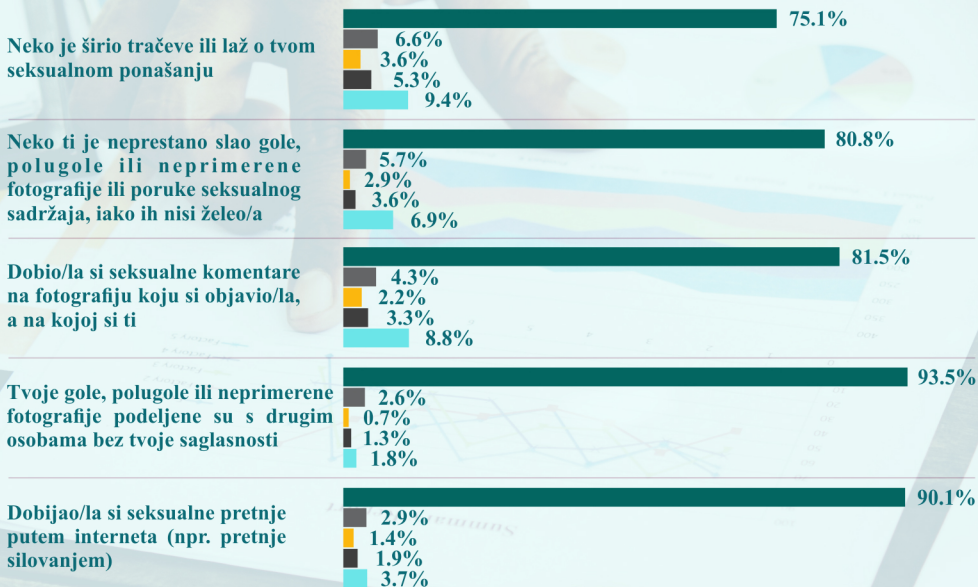
Pokreću stranicu ili grupu na društvenim mrežama za učenike svoje škole, kako bi delili tračeve ili fotografije seksualnog sadržaja

Rezultati istraživanja

Šta najčešće i najređe doživljavaju

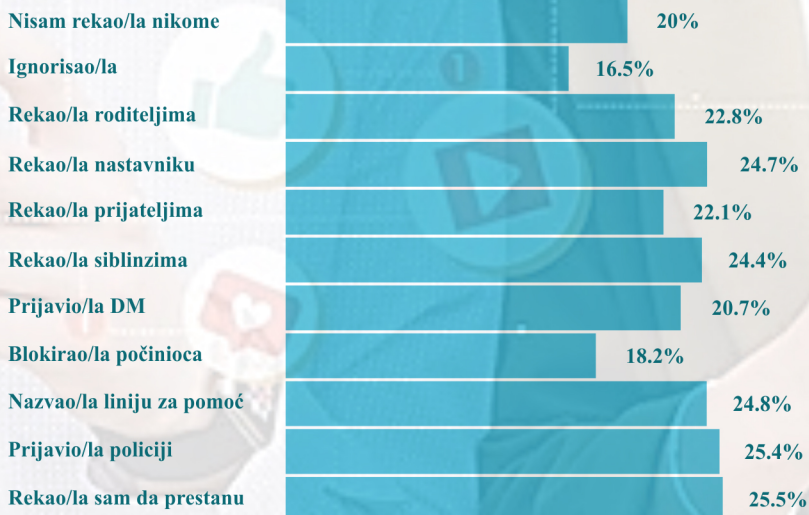
■ Nikad ■ Povremeno ■ Često ■ Većinu vremena ■ Stalno

Srednjoškolci u Srbiji se susreću sa različitim načinima seksualnog uznemiravanja/zlostavljanja. Veliki broj mladih susreo se sa time da je neko širio tračeve ili laži o njihovom seksualnom ponašanju, a neretko su dobijali komentare seksualnog sadržaja ispod svojih fotografija, kao i pretnje silovanjem.

Rezultati istraživanja

Šta mladi iz Srbije rade kada dožive seksualno uznemiravanje na internetu

Srednjoškolci u maloj meri uključuju odrasle u rešavanju problema.

Veliki deo ispitanika (bez obzira na to kog su pola) okreće se i vršnjačkoj podršci, sibli/zima, liniji za pomoć i/ili policiji.

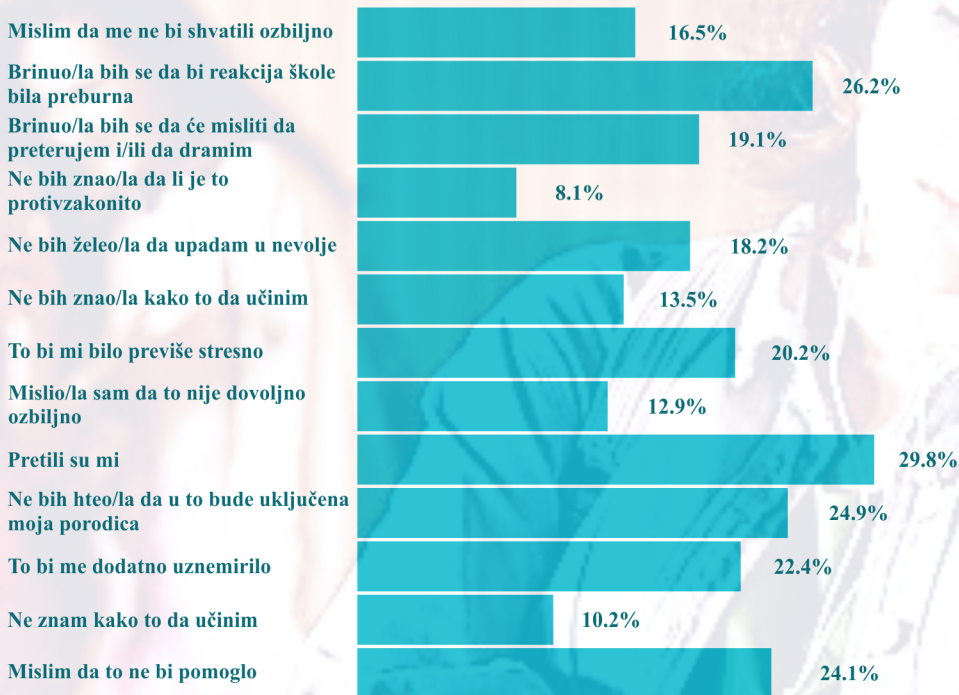
Ispitanici ženskog pola se u većoj meri obraćaju liniji za pomoć, nego što to čine ispitanici muškog pola.

Srednjoškolci u velikoj meri pokušavaju sami da reše problem - kroz blokiranje, prijavljivanje u DM, ignorisanje i ne činjenje ničega.

Ispitanici ženskog pola mnogo češće (čak za 2/3!) odlučuju da se povere roditeljima, nego što to čine ispitanici muškog pola kada je u pitanju onlajn seksualno uznemiravanje ili zlostavljanje.

Rezultati istraživanja

Zašto ne prijavljuju doživljeno seksualno uznemiravanje na internetu

Čak 24.1% ispitanika smatra da im prijavljivanje ne bi pomoglo.

26.2% Ispitanika se brine da bi škola mogla burno da reaguje.

Gotovo 1/3 ispitanika ne prijavljuje seksualno uznemiravanje jer im je prećeno.

10.2% ne zna kako/kome da prijavi seksualno uznemiravanje.

Zaključna razmatranja i preporuke

Sve vaspitno-obrazovne ustanove bi trebalo da imaju obavezu da štite učenike od svih oblika nasilja, da uspostave adekvatne politike ponašanja, kao i mere za sprečavanje svih oblika nasilja,

Potrebno je izgraditi kapacitete nastavnika, učitelja, stručnih radnika i svih onih koji rade sa decom i mladima kako bi mogli da prepoznaju nasilje i adekvatno reaguju,

Jedan sistem ne može izolovano da reši problem (onlajn) nasilja – da bi se unapredila dobrobit i bezbednost dece i mladih potrebna je multisektorska saradnja obrazovnog sistema, MUP-a, zdravstvenog sistema, sistema socijalne zaštite, kao i drugih relevantnih sistema,

Potrebno je senzibilisati širu javnost i produbiti razumevanje specifičnosti ranjivosti u kontekstu seksualnog uznemiravanja i/ili zlostavljanja dece i mladih,

U vaspitno-obrazovne ustanove potrebno je uvesti kontinuirane programe edukacija, odnosno seksualno obrazovanje dece i mladih,

Aktivnije uključivanje dece i mladih u istraživanja i implementacije različitih procedura i pravila doprinosi većem stepenu kompatibilnosti u odnosu na stvarne potrebe dece i mladih.

“Uхватimo se u koštac sa seksualnim uznemiravanjem i/ili nasiljem u onlajn okruženju i osigurajmo da deca i mladi mogu da nam veruju i da dobiju podršku koja im je (preko) potrebna u tim situacijama”.

DeSHAME SRBIJA

CENTAR ZA NESTALU
I ZLOSTAVLJANU DECU

Adresa:

Drage Spasić 6, 21000 Novi Sad

Telefon:

+381 63 742 21 38

Filozofski fakultet
Univerzitet u Novom Sadu

Odsek za psihologiju i studijski
program Socijalni rad

Adresa:

Dr Zorana Đinđića 2, 21202 Novi Sad

Web sajt:

www.ff.uns.ac.rs

www.cnzd.rs

Centar za nestalu
i zlostavljaju decu
www.facebook.com/cnzd.rs

[@cnzd.rs](https://www.instagram.com/cnzd.rs)
www.instagram.com/cnzd.rs

[@cnzd.rs](https://www.tiktok.com/@cnzd.rs)
www.tiktok.com/@cnzd.rs

[@cnzdsrbija](https://twitter.com/cnzdsrbija)
twitter.com/cnzdsrbija

kontakt@cnzd.rs